

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету

Мирослав ЗАЯЧУК

«31» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Практичний курс «Фізична географія материків та океанів»

вибіркова

Освітньо-професійна програма ОП «Середня освіта (Географія)»

Спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)

Галузь знань 01 Освіта

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Факультет Географічний

Мова навчання українська

Чернівці 2026 р

Робоча програма навчальної дисципліни **Практичний курс «Фізична географія материків та океанів»** складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія» за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія) затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 6 від 31 травня 2021 року)

Розробники: *Аліна ДЯЧУК, к. геогр. н., асистент*

Викладач (чі), що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

Аліна ДЯЧУК, к. геогр. н., асистент

Затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії *протокол № 1 від “31” серпня 2026 року*

Завідувач кафедри

Дарія ХОЛЯВЧУК

Схвалено методичною радою інституту / факультету
протокол № 1 від “31” серпня 2026 року

Голова методичної ради
географічного факультету

Наталя АНДРУСЯК

Мета дисципліни

Головною метою дисципліни Практичний курс «Фізична географія материків та океанів» є формування у студентів цілісного уявлення про природу світу, її різноманітність і регіональні особливості; пізнання закономірностей виникнення, розвитку, поширення і господарського освоєння ландшафтів материків й акваторії океанів, а також виявлення об'єкту дослідження фізичної географії материків та океанів, характеристика структури фізичної географії материків та океанів, ознайомлення з основними завданнями та історією становлення фізичної географії материків та океанів. З'ясування головних природних закономірностей природних країн в розрізі материків та острівних територій. Розглянути глобальні природні утворення та їх вплив на розвиток природи фізико-географічних країн.

Результати навчання

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

СК3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах, а також застосовувати різні методи досліджень процесів регіоналізації, уміння ідентифікувати, аналізувати й оцінювати економічні, соціальні та екологічні проблеми регіонів у їх просторовій перспективі;

СК4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтно-оболонки та проводити просторовий аналіз поселенських систем на основі кількісних і якісних даних, здійснювати регіональну діагностику на основі територіального планування; ідентифікувати, вимірювати та оцінювати фактори у просторово-часовому континуумі для моделювання траєкторій розвитку міст, регіонів і країн, визначати їх інноваційно-інвестиційний потенціал;

СК5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах, а саме проводити географічний аналіз природних та суспільних об'єктів і процесів у різних просторово-часових масштабах, розуміти основні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації;

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук;

ПР04. Аналізувати географічний потенціал території;

ПР08. Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер;

ПР09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	

Денна	3	5	3	90	24	-	-	12	54	-	Іспит
Заочна	3	5	3	90	6	4			80		іспит

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми навчальних занять	Змістовний модуль 1. Фізична географія Європи, Азії, Північної Америки та Африки											
Тема 1. Фізико-географічна характеристика Європи	2	2				3		1				5
Тема 2. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Європи	1	3				3						5
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Азії	2			2		3		1				5
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Азії	2	3				3			1			5
Тема 5. Фізико-географічна характеристика Африки	2			1		3			1			5

Тема 6. Фізико-географічна та номенклатурна характеристик а фізико-географічних країн	2			3		3						5
Тема 7. Фізико-географічна характеристик а Північної Америки	2	1				3		1				5
Тема 8. Фізико-географічна та номенклатурна характеристик а фізико-географічних країн Північної Америки	2	3				3						5
Разом М1	18	12		6		24		3	2			40
Теми навчальних занять	Змістовний модуль 2. Фізична географія країн Південної Америки, Австралії та Світового океану.											
Тема 9. Фізико-географічна характеристик а Південної Америки.	2	2				3		1				5
Тема 10. Фізико-географічна та номенклатурна характеристик а фізико-географічних країн Південної Америки	2	3				3			1			5
Тема 11. Фізико-географічна характеристик а Австралії та Океанії.	2			2		4						5

Тема 12. Фізико-географічна та номенклатурна характеристик а фізико-географічних країн Австралії та Океанії	2	3				4			1			5
Тема 13. Номенклатурна та акваторіальна характеристик а Світового океану та Антарктиди	2			2		4						5
Тема 14. Фізико-географічна та номенклатурна характеристик а Світового Океану та Антарктиди	2	2				4		1				5
Тема 15. Глобальні геосистеми світу	1			2		4						5
Тема 16. Характеристик а глобальних геосистем світу	2	2				4		1				5
Разом М2	18	12		6		30		3	2			40
Усього годин	36	24		12		54		6	4			80

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	Фізико-географічна характеристика Європи 1. Географічне положення Європи 2. Геологічна будова та рельєф Європи 3. Клімат та гідрологічна мережа Європи 4. Природні ресурси та природні небезпеки Європи
2	Фізико-географічна характеристика Азії 1. Географічне положення Азії 2. Геологічна та тектонічна будова Азії 3. Клімат та рельєф Азії 4. Внутрішні води Азії 5. Природні ресурси та природні небезпеки на території Азії
3	Фізико-географічна характеристика Африки. 1. Географічне положення Африки

	2. Геологічна та тектонічна будова Африки 3. Клімат та рельєф Північної Америки 4. Внутрішні води Північної Америки 5. Природні ресурси та природні небезпеки на території Африки
4	Фізико-географічна характеристика Північної Америки 6. Географічне положення Північної Америки 7. Геологічна та тектонічна будова Північної Америки 8. Клімат та рельєф Північної Америки 9. Внутрішні води Північної Америки Природні ресурси та природні небезпеки на території Північної Америки
5	Фізико-географічна характеристика Південної Америки 1. Географічне положення Південної Америки 2. Геологічна та тектонічна будова Південної Америки 3. Клімат та рельєф Північної Південної Америки 4. Внутрішні води Північної Південної Америки 5. Природні ресурси та природні небезпеки на території Південної Америки
6	Фізико-географічна характеристика Австралії та Океанії. 1. Географічне положення Австралії та Океанії 2. Геологічна та тектонічна будова Австралії та Океанії 3. Клімат та рельєф Північної Австралії та Океанії 4. Внутрішні води Північної Австралії та Океанії 5. Природні ресурси та природні небезпеки на території Австралії та Океанії
7	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Світового океану та Антарктиди. 1. Світовий океан як єдина геосистема 2. Поділ Світового океану на частини 3. Значення номенклатури та акваторіальних показників для географічних досліджень
8	Глобальні геосистеми світу. 1. Поняття та сутність глобальних геосистем 2. Географічна оболонка як глобальна геосистема 3. Глобальні природні підсистеми Глобальні природні закономірності

Тематика практичних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми (питання / завдання)
1	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Європи (студенти вивчають по карті основні номенклатурні одиниці Європи)
2	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Азії (студенти вивчають по карті основні номенклатурні одиниці Азії)
3	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Африки (студенти вивчають по карті основні номенклатурні одиниці Африки)
4	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Північної Америки (студенти вивчають по карті основні номенклатурні одиниці Північної Америки)
5	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Південної Америки (студенти вивчають по карті основні номенклатурні одиниці Південної Америки)
6	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика фізико-географічних країн Австралії та Океанії (студенти вивчають по карті основні номенклатурні одиниці Австралії та Океанії)
7	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Світового Океану та Антарктиди (студенти вивчають по карті основні номенклатурні одиниці Світового

	Океану та Антарктиди)
8	Характеристика глобальних геосистем світу 1. Географічна оболонка як глобальна геосистема 2. Глобальні природні закономірності та процеси

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

№ з/п	Назва теми
1	Охарактеризувати природні об'єкти Північної Європи та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год) 1. Які основні фізико-географічні країни виділяють у межах Північної Європи? 2. Яку роль відіграло давнє зледеніння у формуванні рельєфу Фенноскандії? 3. Чим зумовлена своєрідність клімату та природних зон Ісландії? 4. Як поєднуються риси льодовикового та вулканічного рельєфу в межах регіону?
2	Проаналізувати природні об'єкти Південної Європи та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год) 1. Які особливості середземноморського клімату визначають характер природних комплексів регіону? 2. Чим відрізняються природні умови Піренейського, Апеннінського та Балканського півостровів? 3. Яка роль тектонічних процесів у формуванні рельєфу Південної Європи? 4. Як використовуються природні ресурси регіону в сільському господарстві та рекреації?
3	Охарактеризувати природні об'єкти Західної Європи та виокремити головні з них, що найширше використовуються в народному господарстві (2 год) 1. Які природні об'єкти Західної Європи мають найбільше господарське значення? 2. Як океанічний клімат впливає на формування природних зон регіону? 3. Яку роль відіграють Альпи у формуванні природних комплексів Західної Європи? 4. Які природні ресурси регіону використовуються в промисловості та енергетиці?
4	Виокремити природні об'єкти Східної Європи. Розкрити суть їх комплексного поєднання (2 год) 1. Які фізико-географічні країни виділяють у межах Східної Європи? 2. У чому полягає суть широтної зональності природних комплексів регіону? 3. Як поєднуються рівнинний рельєф і континентальний клімат у формуванні ландшафтів? 4. Яка роль річкових систем (Дніпро, Волга, Дон) у природному комплексі регіону?

5	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Центральної Європи. Проаналізувати ступінь перетвореності природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах (4 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти є типовими для Центральної Європи? 2. Наскільки сильно антропогенно перетворені природні комплекси регіону? 3. Які основні екологічні проблеми характерні для Центральної Європи? 4. Які перспективи збереження та відновлення природних ландшафтів регіону?
6	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Північної Азії та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (4 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які фізико-географічні країни виділяють у межах Північної Азії (Сибіру)? 2. Як вічна мерзлота впливає на формування природних комплексів регіону? 3. Яку роль відіграють великі річкові системи (Об, Єнісей, Лена) у природі регіону? 4. Чим зумовлена суворість клімату Північної Азії?
7	<p>Проаналізувати природні об'єкти Південної Азії та вказати на їх використання (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти визначають своєрідність природи Південної Азії? 2. Як мусонний клімат впливає на господарське використання території? 3. Яка роль Гімалаїв у формуванні кліматичних та ландшафтних особливостей регіону? 4. Як використовуються природні ресурси басейну Гангу та Інду?
8	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Західної Азії та виокремити головні з них, що найширше використовуються в народному господарстві (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти Західної Азії мають найбільше господарське значення? 2. Як аридний клімат впливає на формування природних комплексів регіону? 3. Яку роль відіграють нафтогазові ресурси в економіці країн регіону? 4. Які проблеми пов'язані з дефіцитом водних ресурсів у Західній Азії?
9	<p>Виокремити природні об'єкти Східної Азії. Розкрити суть їх використання (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти є характерними для Східної Азії? 2. У чому полягає господарське використання природних ресурсів регіону? 3. Як мусонний клімат впливає на сільськогосподарське освоєння території? 4. Яка роль річок Хуанхе та Янцзи у природному комплексі регіону?
10	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Центральної Азії. Проаналізувати ступінь зміни природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти є типовими для Центральної Азії? 2. Наскільки сильно змінені природні комплекси регіону антропогенною діяльністю? 3. Які основні екологічні проблеми характерні для Центральної Азії (Аральське море)? 4. Які перспективи раціонального природокористування в регіоні?

11	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Півночі Північної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (4 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які фізико-географічні країни виділяють у межах півночі Північної Америки? 2. Як зледеніння вплинуло на формування рельєфу Канадського щита? 3. Яку роль відіграє вічна мерзлота в тундрових та лісотундрових комплексах? 4. Чим характеризуються природні умови Аляски та Канадського Арктичного архіпелагу?
12	<p>Проаналізувати природні об'єкти Півдня Північної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які фізико-географічні країни виділяють у межах півдня Північної Америки? 2. Як формується широтна й висотна зональність на території США та Мексики? 3. Яка роль Кордильєр у формуванні клімату та природних зон регіону? 4. Які природні ресурси регіону мають найбільше господарське значення?
13	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Північної Африки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти характерні для Північної Африки? 2. Яка роль пустелі Сахара у формуванні природних комплексів регіону? 3. Чим зумовлена унікальність долини Нілу як природного комплексу? 4. Які фізико-географічні країни виділяють у межах Північної Африки?
14	<p>Проаналізувати природні об'єкти Південної Африки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти визначають своєрідність Південної Африки? 2. Яка роль Капських гір і плато Кару у формуванні ландшафтів регіону? 3. Чим характеризується природна зональність південної частини материка? 4. Які фізико-географічні країни виділяють у межах Південної Африки?
15	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Західної Африки та виокремити головні з них, що найширше використовуються в народному господарстві (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти Західної Африки мають найбільше господарське значення? 2. Як екваторіальний і субекваторіальний клімат впливають на природні зони регіону? 3. Яка роль річки Нігер у природному комплексі Західної Африки? 4. Які природні ресурси використовуються в сільському господарстві регіону?
16	<p>Виокремити природні об'єкти Східної Африки (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти є характерними для Східної Африки? 2. Яка роль Східноафриканської рифтової системи у формуванні рельєфу? 3. Чим зумовлена своєрідність природи Ефіопського нагір'я? 4. Яке значення мають великі африканські озера (Вікторія, Танганьїка) для природи регіону?

17	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Центральної Африки. Проаналізувати ступінь зміни природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти є типовими для Центральної Африки? 2. Наскільки сильно змінені природні комплекси регіону господарською діяльністю (вирубка лісів)? 3. Які основні екологічні проблеми характерні для басейну Конго? 4. Які перспективи збереження тропічних лісів регіону?
18	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Півночі Південної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які фізико-географічні країни виділяють у межах півночі Південної Америки? 2. Яка роль басейну Амазонки у формуванні природних комплексів регіону? 3. Чим характеризується природа Гвіанського плоскогір'я? 4. Як екваторіальний клімат впливає на біорізноманіття регіону?
19	<p>Проаналізувати природні об'єкти Півдня Південної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які фізико-географічні країни виділяють у межах півдня Південної Америки? 2. Яка роль Патагонії у формуванні природних зон регіону? 3. Чим зумовлена контрастність клімату південної частини материка? 4. Які природні ресурси регіону мають господарське значення?
20	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Заходу Південної Америки та дати комплексну характеристику її фізико-географічним країнам (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти є характерними для заходу Південної Америки? 2. Яка роль Анд у формуванні висотної поясності регіону? 3. Чим зумовлена своєрідність природи пустелі Атакама? 4. Які фізико-географічні країни виділяють у межах західної частини материка?
21	<p>Виокремити природні об'єкти Сходу Охарактеризувати природні об'єкти Центральної частини Південної Америки. Проаналізувати ступінь зміни природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах Південної Америки (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти виділяють на сході та в центрі Південної Америки? 2. Наскільки сильно змінені природні комплекси Бразильського плоскогір'я? 3. Які основні екологічні проблеми пов'язані з освоєнням регіону (зведення лісів, ерозія)? 4. Які перспективи розвитку природокористування в межах регіону?
22	<p>Охарактеризувати природні об'єкти Австралії. Проаналізувати ступінь перетвореності природи та вказати на основні проблеми та перспективи розвитку природи в цих межах (2 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти є характерними для Австралії? 2. Наскільки сильно перетворена природа континенту господарською діяльністю? 3. Які основні екологічні проблеми характерні для Австралії (аридизація, деградація ґрунтів)? 4. Які перспективи збереження унікальної флори і фауни материка?

23	Охарактеризувати природні об'єкти країн Океанії (2 год) <ol style="list-style-type: none"> 1. Які природні об'єкти характерні для країн Океанії? 2. Як вулканічне та коралове походження островів впливає на їхню природу? 3. Яка роль океанічного клімату у формуванні природних комплексів регіону? 4. Які екологічні проблеми пов'язані з підвищенням рівня Світового океану для Океанії?
24	Охарактеризувати глобальні геосистеми Землі (2 год) <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке глобальна геосистема і які її основні компоненти? 2. Яка різниця між поняттями «географічна оболонка» та «геосистема»? 3. Як взаємодіють літосфера, атмосфера, гідросфера та біосфера в межах глобальної геосистеми? 4. Яку роль відіграє антропогенний фактор у трансформації глобальних геосистем Землі?

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Кількість год.
1	Вступ до фізичної географії світу	2
2	Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни	2
3	Фізико-географічна характеристика Європи	3
4	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика країн Європи	2
5	Фізико-географічна характеристика Азії	2
6	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії	2
7	Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки	2
8	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки	3
9	Фізико-географічна характеристика Африки	2
10	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки	2
11	Фізико-географічна характеристика Південної Америки	2
12	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки	2
13	Природа Австралії та Океанії	3
14	Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії	2
15	Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн	3
16	Глобальні геосистеми	3
17	Природа Тихого океану	3
18	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану	2
19	Природа Атлантичного океану	2
20	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану	2
21	Природа Індійського океану	2
22	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану	2
23	Природа Північно-Льодовитого океану	2
24	Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану	2

Методи навчання

- практичні заняття,
- наочні методи (презентації, відеоматеріали, YouTube канал кафедри «Цілком природно»),
- робота з книгою: навчально-методичною, науковою, доповідями тощо,
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (дистанційні).

Система контролю та оцінювання

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь), тестовий при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навичок при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом їх поточної перевірки.

Форма підсумкового контролю – іспит у формі захисту та письмового звіту за результатами індивідуального науково-дослідного завдання.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Розподіл балів які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)		К і л ь к і с т ь б а л і в (з а л і к о в а / е к з а м е н а ц і й н а р о б о т а)	С у м а р н а к - т ь б а л і в
Змістовний модуль № 1	Змістовний модуль № 2		

T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14	T 15	T 16		
3	4	3	4	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4 0	1 0 0

Критерії оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок
		Оцінка	Пояснення	
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилко)	«Відмінно» – студент детально знає теоретичний матеріал і зміст усіх практичних робіт, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень фізичної географії та вільно їх трактує, оперує термінологією. Студент вільно працює з топографічними та фізико-географічними картами, визначає географічні координати, відстані, азимуту, висоти точок, будує профілі рельєфу; обробляє та аналізує дані метеорологічних спостережень, будує кліматограми, рози вітрів, графіки ходу метеорологічних елементів; визначає основні гідрологічні характеристики водних об'єктів; розпізнає основні мінерали та гірські породи; складає комплексний фізико-географічний опис території, пояснює взаємозв'язки між компонентами природи та вплив природних і антропогенних чинників на них. Самостійно виконує елементарні польові спостереження, аналізує та інтерпретує їх результати, формулює обґрунтовані висновки. На запитання викладача за програмою курсу відповідає не вагаючись. Виконав і захистив усі практичні роботи. Опрацював теми для самостійного вивчення.
80–89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	«Дуже добре» – студент знає теоретичний матеріал, виконав і захистив усі практичні роботи, оперує термінологією, уміє пояснити сутність основних понять. Студент здебільшого вільно працює з топографічними та фізико-географічними картами, виконує картометричні вимірювання та побудову профілів рельєфу; обробляє дані метеорологічних і гідрологічних спостережень, будує графіки та діаграми; розпізнає основні мінерали та гірські породи; складає фізико-географічний опис території, пояснює

				взаємозв'язки між компонентами природи. Виконує елементарні спостереження та аналізує їх результати, допускаючи несуттєві неточності. На запитання відповідає. Виконав усі практичні роботи.
70–79		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	«Добре» – все вищевказане виконує не повною мірою, однак знає теорію та методику виконання практичних робіт, виконує завдання викладача. Під час розрахунків і побудов допускає окремі помилки, які самостійно виправляє після зауважень викладача. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить правильні рішення. При повторенні матеріалу відразу працює якісніше. Виконав усі практичні роботи.
60–69	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	«Задовільно» – знає основні теоретичні положення, виконав більшу частину практичних робіт. Орієнтується в методах роботи з топографічними та фізико-географічними картами, в обробці даних метеорологічних і гідрологічних спостережень, у побудові графіків, діаграм і профілів рельєфу, у визначенні основних мінералів і гірських порід, у складанні фізико-географічного опису території. Під час виконання завдань потребує допомоги викладача, допускає помилки в розрахунках і побудовах. Відповідає на переважну частину запитань викладача.
50–59		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	«Достатньо» – все вищевказане виконує не повною мірою, однак виконав більшу частину практичних робіт. Має уявлення про методи роботи з картами, обробку даних метеорологічних і гідрологічних спостережень, побудову графіків і профілів рельєфу, визначення мінералів і гірських порід, складання фізико-географічного опису території. Завдання виконує лише за значної допомоги викладача, допускає суттєві помилки. На половину запитань викладача відповідає.
35–49	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	«Незадовільно» – не виконані вимоги для оцінки «достатньо», але студент виконує додаткові завдання в межах програми курсу.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо

Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

**Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних
досягнень студентів**

1. Предмет і завдання фізичної географії материків і океанів.
2. Які методи використовуються у фізичній географії?
3. Поясніть поняття «материк» і «частина світу».
4. Основні відмінності між материком і островом.
5. Що таке океан і які його основні риси?
6. Сучасні уявлення про походження материків та океанів.
7. Які геологічні ери найбільше вплинули на формування материків?
8. Що таке літосферні плити та їхня роль у розвитку рельєфу Землі?
9. Вплив клімату на формування природних зон.
10. Особливості поширення рослинного і тваринного світу на материках.
11. Географічне положення Африки та його наслідки.
12. Основні риси рельєфу Африки.
13. Найбільші річки та озера Африки.
14. Кліматичні особливості материка.
15. Природні зони Африки та їх розташування.
16. Особливості саван і тропічних лісів.
17. Чому Сахара вважається найбільшою пустелею світу?
18. Які природні ресурси найбільш поширені в Африці?
19. Унікальні представники флори і фауни Африки.
20. Екологічні проблеми Африки.
21. Географічне положення Південної Америки.
22. Основні риси рельєфу материка.
23. Річкова система Амазонки.
24. Особливості клімату Південної Америки.
25. Які природні зони виділяють у Південній Америці?
26. Значення Анд у формуванні клімату.
27. Унікальні представники флори та фауни материка.
28. Природні ресурси Південної Америки.
29. Вологі екваторіальні ліси Амазонії.
30. Екологічні проблеми Південної Америки.
31. Географічне положення Північної Америки.
32. Основні риси рельєфу материка.
33. Великі річки та озера Північної Америки.
34. Кліматичні пояси Північної Америки.
35. Природні зони та їх поширення.
36. Особливості тваринного світу материка.
37. Які корисні копалини найбільш поширені?
38. Унікальні природні об'єкти (Великий Каньйон, Ніагарський водоспад).
39. Вплив океанічних течій на клімат Північної Америки.
40. Екологічні проблеми материка.
41. Географічне положення Євразії.
42. Чому Євразія має найбільшу різноманітність природних зон?
43. Основні риси рельєфу материка.
44. Найбільші річки та озера Євразії.
45. Кліматичні особливості материка.

46. Природні зони Євразії.
47. Унікальні природні комплекси (Гімалаї, Байкал, Сибірська тайга).
48. Багатство та розмаїття флори й фауни.
49. Корисні копалини Євразії.
50. Екологічні проблеми Євразії.
51. Географічне положення Австралії.
52. Основні риси рельєфу Австралії.
53. Особливості клімату Австралії.
54. Водні ресурси Австралії.
55. Чому Австралія має унікальний рослинний і тваринний світ?
56. Природні зони Австралії.
57. Особливості пустель Австралії.
58. Географічне положення Океанії.
59. Особливості природних умов островів Океанії.
60. Екологічні проблеми Австралії та Океанії.

Рекомендована література Основна

1. Кирилюк, С.М. (2023). Земля і землетруси : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 408.
2. Кирилюк, С.М., Холявчук, Д.І. (2022). Фізико-географічна номенклатура Африки (берегова лінія). Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
3. Кирилюк, О.В., Кирилюк, С.М. (2013). *Гідролого-руслознавчий словник-довідник*. Чернівці: Чернівецький національний університет, Рута.
4. Ковалишин, Д.І. (1999). *Практикум з фізичної географії материків і океанів (для студентів географічних спеціальностей вузів)*. Тернопіль, Підручники і посібники.
5. Марисова, І.В. (2005). *Біогеографія. Регіональний аспект*. Суми, ВТД «Університетська книга».
6. Панасенко, Б.Д. (1999). *Фізична географія материків*. Вінниця, ЕкоБізнесЦентр.
7. Половина, П.І. (1998). *Фізична географія Європи*. Київ, АртЕк.

Додаткова

8. Arbogast, A.F. (2017). *Discovering physical geography*. John Wiley & Sons.
9. Briggs, D.J., & Smithson, P. (1986). *Fundamentals of physical geography*. Rowman & Littlefield.
10. De Blij, H.J., Muller, P.O., & Williams, R.S. (2004). *Physical geography: the global environment (Vol. 2)*. Oxford University Press.
11. Ellis, E.C. (2017). *Physical geography in the Anthropocene*.
12. Fullen, M.A. (2003). *Soil erosion and conservation in northern Europe*. *Progress in physical geography*, 27(3), 331-358.
13. Gabler, R., Petersen, J., & Trapasso, L. (2006). *Essentials of physical geography*. Cengage Learning.
14. Gao, J., & Xia, Z.G. (1996). *Fractals in physical geography*. *Progress in Physical Geography*, 20(2), 178-191.
15. Gerard, F., Petit, S., Smith, G., Thomson, A., Brown, N., Manchester, S., ... & Boltziar, M. (2010). *Land cover change in Europe between 1950 and 2000 determined employing aerial photography*. *Progress in Physical Geography*, 34(2), 183-205.
16. Gómez- Villar, A., Santos- González, J., González- Gutiérrez, R.B., & Redondo- Vega, J.M. (2015). *Glacial cirques in the southern side of the Cantabrian Mountains of southwestern Europe*. *Geografiska Annaler: Series A, Physical Geography*, 97(4), 633-651.
17. Gregory, K.J. (2000). *The changing nature of physical geography (p. 368)*. London: Arnold.

18. Gregory, K.J. (2019). *Man and environmental processes: a physical geography perspective*. Routledge.
19. Guyot, A. (1873). *Physical geography*. New York: Scribner, Armstrong and Company.
20. Herschel, J.F.W. (1867). *Physical geography of the globe*. A. and C. Black.
21. Hess, D., & Tasa, D. (2011). *McKnight's physical geography: a landscape appreciation*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
22. Holden, J. (Ed.). (2008). *An introduction to physical geography and the environment*. Pearson Education.
23. Inkpen, R., & Wilson, G. (2013). *Science, philosophy and physical geography*. Routledge.
24. Johnston, R.J. (1986). *On human geography*. Basil Blackwell.
25. Lave, R., Wilson, M.W., Barron, E.S., Biermann, C., Carey, M.A., Duvall, C.S., ... & Pain, R. (2014). Intervention: Critical physical geography. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 58(1), 1-10.
26. Marsh, W.M., & Dozier, J. (1986). *Landscape: an introduction to physical geography*.
27. Maury, M.F. (1869). *The physical geography of the sea, and its meteorology*. Sampson Low, Son & Marston.
28. Nelson, B.D., Aron, R.H., & Francek, M.A. (1992). Clarification of selected misconceptions in physical geography. *Journal of Geography*, 91(2), 76-80.
29. Petersen, J., Sack, D., & Gabler, R.E. (2010). *Fundamentals of physical geography*. Cengage Learning.
30. Roy, A., & Trudgill, S. (Eds.). (2014). *Contemporary meanings in physical geography: from what to why?*. Routledge.
31. Sager, R.J., Helgren, D.M., & Israel, S. (1989). *World geography today*. Holt, Rinehart and Winston.
32. Seppala, M. (2005). *The physical geography of Fennoscandia* (pp. 119-121). Oxford University Press.
33. Shahgedanova, M. (Ed.). (2003). *The physical geography of northern Eurasia* (Vol. 3). Oxford University Press on Demand.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Питання плагиату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО:

5. Положенням про виявлення та запобігання плагиату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha/>;
6. Політикою використання штучного інтелекту у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yurii-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenyymi-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yurii-fedkovycha/>
7. «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yurii-fedkovycha/>.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Студенти несуть **особисту** відповідальність за випадки їхнього порушення, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше бали, зараховані студентів/ці за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності може призвести до анулювання всіх нарахованих за курс балів.